

am depănat câteva în cadrul unui joc în doi. Majoritatea implică dragoni, magie, cavaleri și altele asemenea. Mi se pare că ideea voastră de a presăra puțină magie în viața de zi cu zi înseamnă foarte mult pentru copii.”

— Liz, mama lui August (8 ani)

„Cartea voastră m-a ajutat să-mi înțeleg copiii mai bine. Lucrez ca profesor suplinitor și predau abilitățile necesare copiilor cu deficiențe de vedere în timpul călătoriilor lor. După ce am aplicat sfaturile voastre, lecțiile au decurs mult mai bine. Îmi fac mai puține griji cu privire la greșelile mărunte și pun accent pe relația dintre mine și elevi. Și relația cu propriii mei copii e mult mai bună. Sunt adolescente, dar sunt încă încântate să asculte sau să citească povești.”

— Miranda, mama Sophiei (18 ani) și a Juliei Anne (17 ani)

„Am citit cartea voastră în urmă cu două luni și am început să depăn povești cu băiețelul meu de trei ani. Ei bine, astăzi, la masa de prânz, s-a petrecut ceva adorabil. El a început să-mi spună mie o poveste! Și a fost foarte drăguț, fiindcă a folosit aceleași expresii pe care le foloseam eu, ca de pildă «Și deodată...», «Iar APOI...». Nu-mi mai puteam stăpâni zâmbetele. Oricum, voiam doar să vă mulțumesc pentru că ați adus poveștile în viața noastră. Eu sunt cucerită!”

— Heidi, mama lui Colt (3 ani)

„Credeam până de curând că zilele dedicate poveștilor au cam trecut, acum, că fiica mea e aproape adolescentă, dar cartea voastră mi-a redeșteptat pasiunea pentru povestit.”

— Amelia, mama Isabellei (12 ani)

CUM SĂ LE SPUNEM POVEȘTI COPILOR

Ghid practic pentru a deveni
un bun povestitor

SILKE ROSE WEST și JOSEPH SAROSY

Ilustrații de Rebecca Green

Traducere din limba engleză și note: Adriana Bădescu

LITERA
București

LBRIS

We know
books

How to Tell Stories to Children
Silke Rose West și Joseph Sarosy
Ilustrații de Rebecca Green

Copyright © 2021 Joseph Louis Brodник și Silke Markowski
Copyright ilustrații © 2021 Rebecca Green

Ediție publicată prin înțelegere cu Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company
prin intermediul Agenției Literare Livia Stoia.

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Cum să le spunem povești copiilor

Silke Rose West și Joseph Sarosy

Copyright © 2022 Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate.

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Simina Bălășoiu
Corector: Nicoleta Arsenie
Copertă: Andreea Apostol
Tehnoredactare și prepress: Mihai Stoianov

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

WEST, SILKE ROSE și SAROSY, JOSEPH

Cum să le spunem povești copiilor / Silke Rose West și Joseph Sarosy;
trad. din lb. engleză și note: Adriana Bădescu. – București: Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8931-3

I. Bădescu, Adriana (trad.)

821.111

Tuturor copiilor din lume

Cuprins

INTRODUCERE	11
1. Bucla poveștilor	29
2. Fii tu însuși!	53
3. Începe simplu, începe devreme	65
4. Stabilește un ritm	79
5. Ingredientele	93
6. Povești care alină	117
7. Povești care învață	133
8. Povești pentru întreaga familie	151
9. Sfârșit	169
NOTA AUTORILOR	187
MULȚUMIRI	189
NOTE	191

Introducere

Copiii trezesc povestitorul ascuns adânc în noi. Totul se întâmplă înainte chiar ca micuțul sau micuța să vină pe lume, atunci când începi să-i vorbești ființei misterioase pe care aștepti cu nerăbdare s-o vezi și s-o atingi. Treptat, îți familiarizezi bebelușul cu lumea din jur, cufundându-l în într-o mare de cuvinte și sădindu-i germeii limbajului. Vocea ta îl ajută să se orienteze și îi confirmă că este în siguranță. Acestea sunt primele povești spuse copilului. Curând, copilașul începe să exploreze fiecare ungher al casei, iar spusele tale, în sine mici povești, fac ca tot ce e vechi și banal să strălucească într-o lumină nouă.

Așa ajungem să înțelegem că, atunci când copilul ne roagă: „Spune-mi o poveste”, nu așteaptă de fapt o narațiune, ci își dorește atenția noastră. Iar solicitarea lui nu este una oarecare. Încrederea unui copil este un dar prețios, și dacă știm să recunoaștem sensul ascuns al cuvintelor lui – *vrea să stabilească o legătură... cu mine!* – inimile noastre se deschid, calde. Și primim momentul ca pe o ocazie unică. Poveștile care decurg din asemenea momente sunt uneori atât de simple, și totuși atât de intime, încât amintirea lor durează o viață întreagă. Dar poate că alteori suntem istoviți. Am avut o zi grea la birou, o discuție extenuantă cu partenerul de viață, o simplă cafea cu un baton energizant pe post de masă de prânz, iar ideea unei

povești pentru cel mic nu pare cătuși de puțin atrăgătoare. Seamănă mai degrabă a muncă grea – încă o cerință impusă rezervelor noastre limitate de energie și creativitate.

Când se pune problema de a spune povești, e ușor să ne simțim intimidati și secătuiți. Pe lângă faptul că suntem uneori obosiți, avem în jur giganți ai acestei industrii, ca Disney, Marvel sau J.K. Rowling. Cum să concurăm cu ei? Și ar fi înțelept s-o facem? Poate că ar fi mai simplu să lăsăm această misiune în sarcina experților.

O asemenea atitudine ar putea fi de înțeles dacă povestitul s-ar limita la simpla poveste, însă cercetările sugerează (așa cum veți descoperi chiar voi) că esența spunerii de povești este mai degrabă relația dintre vorbitor și ascultător, adică dintre voi și copil. Privită din această perspectivă, istorisirea devine mai simplă și mai amuzantă, exprimând în mod subtil dragostea și intimitatea pe care le împărtășiți cu cel mic.

Vă amintiți momentele în care mama sau tata ori poate un bunic sau o învățătoare v-a spus o poveste? Dacă sunteți la fel ca majoritatea celorlalți, veți rememora acele clipe cu un sentiment de caldă nostalgie. Poate că vă amintiți și câte ceva din povestea cu pricina, eventual personajele principale, dar e mai probabil să vă revină în minte ceea ce ați simțit atunci. Că erați iubit. Că spre voi se îndrepta, în mod convenit, atenția aceluia adult.

Și exact aceasta este esența cărții de față – nu să inventați scenarii senzaționale care să fie ecranizate cu un succes de casă fulminant, ci să spuneți povești, povești simple care cimentează relația cu copilul vostru și pe care vi le veți aminti amândoi mereu cât veți trăi. Iar pentru a reuși în această misiune, vom trece în revistă câteva aspecte ale artei de a povesti

Atunci când un copil
ne roagă: „Spune-mi o
poveste!“, nu așteaptă
de fapt o narațiune, ci își
dorește atenția noastră.

și vom detalia o metodă simplă, care pentru noi funcționează cu succes de mai bine de treizeci de ani.

De fapt, funcționează de mult mai mult timp (poate de 60 000 de ani), însă abia acum am transpus-o în cuvinte ușor de înțeles. Exercițiile și exemplele de povești incluse ajută la aplicarea ei în practică, astfel că, odată ce veți fi parcurs cartea întregă, suntem siguri că vă veți simți mult mai încrezători. De ce? Fiindcă arta de a spune povești este una la care sunteți deja pricepuți. Dar probabil că încă nu vă dați seama.

Orice persoană care a spus vreodată o poveste unui copil știe un lucru simplu: la final, pe lângă faptul că rămâneți cu o istorioară plăcută, vă simțiți mai apropiați unul de celălalt. Medicii numesc acest fenomen „atașament” – un termen la modă în cercurile de educație parentală. Dar atașamentul este un subiect ciudat și uneori dificil. Revista *Psychology Today* relata la un moment dat că, în proporție de 40%, copiii americani le lipsește atașamentul emoțional față de părinții lor și de aceea au dificultăți ulterior în a forma relații sănătoase, ca adulții.

Principiul de bază al teoriei atașamentului susține că o conexiune sănătoasă cu una sau mai multe figuri parentale în primii ani de viață îi permite copilului să formeze mai târziu relații de asemenea sănătoase. Și, cum relațiile interumane sunt vitale pentru ființele sociale, așa cum este omul, ele duc la diverse alte rezultate pozitive, cum ar fi succesul în școală și în cariera profesională, sănătatea mintală și stima de sine.

Pe de altă parte, copiii lipsiți de un atașament sănătos în primii ani de viață tind să formeze ulterior relații deficitare și, în consecință, au dificultăți la școală, în carieră, și manifestă diverse tulburări comportamentale, de la anxietate la furie și izolare.

Este însă important să nu punem semnul egal între atașament și iubire. Este cât se poate de normal – și se întâmplă destul de frecvent – ca un părinte să-și iubească copiii, și totuși să nu existe între ei un sentiment firesc al atașamentului. Iar de vină este, în mare parte, stilul modern de viață. Programul încărcat și orele petrecute cu ochii în ecrane sunt teme din ce în ce mai des întâlnite atât în cazul părinților, cât și în cel al copiilor. Înțelegem perfect acest lucru. Și noi suntem ocupați. De aceea ne dorim să-i ajutăm pe părinți să creeze o conexiune directă cu copiii lor.

Povestitul este o modalitate străveche de a face acest lucru, una care și-a dovedit în timp eficiența, iar știința modernă ne oferă câteva indicii interesante care ne ajută să-i explicăm această eficiență. Mai presus de orice însă, povestitul este gratuit. E cât se poate de natural și funcționează oricare ar fi valorile religioase, culturale și sociale ale familiei. Nimeni nu trebuie să vă explice de fapt cum s-o faceți, așa cum nimeni nu trebuie să vă explice cum să pășiți. O faceți pur și simplu. Fiindcă arta de a spune povești este adânc înrădăcinată în specia umană.

Antropologii, care o studiază de zeci de ani, au constatat că cei mai buni povestitori sunt, de obicei, persoane cu un statut social deosebit. Iar dacă privim lumea actuală, constatăm același lucru. Poveștile epocii moderne sunt unele de amploare și profitabile, istorisite deseori prin intermediul filmelor, al cărților, al muzicii și al jocurilor video. Actorii și scriitorii care le creează sunt unii dintre cei mai mari eroi ai zilelor noastre.

Dar în cadrul familiei, poveștile dețin încă un loc special. Pe lângă faptul că favorizează atașamentul, funcționează ca o trusă de unelte pentru părinți, una care îi permite copilului să deprindă noi abilități, care creează empatie, netezește

Arta de a spune povești
este una la care sunteți
deja priceput. Dar probabil
că încă nu vă dați seama.

asperitățile emoționale și conferă sens momentelor dificile ale vieții.

Și așa cum veți vedea, există o deosebire foarte mare între încercarea de a spune o poveste inventată de altcineva și a spune una creată chiar de voi.

E la fel ca deosebirea dintre bulionul la conservă și sosul marinara pregătit acasă. Un povestitor cu experiență se folosește de întâmplările și obiectele din mediul apropiat al copilului – ca atunci când culegem roșiile din grădina proprie – și apoi țese povești care nu sunt doar antrenante (și gustoase), ci sunt conțurate exact pentru copilul respectiv, în mediul respectiv.

În cele ce urmează, vom prezenta ingredientele esențiale pentru povestitul intuitiv, astfel încât să puteți începe să improvizați, să inventați propriile povești inspirate direct din contextul în care trăiți voi și copilul vostru. Suntem amândoi părinți și învățători și avem la activ sute sau chiar mii de ore de povești, însă cartea de față nu are nimic de-a face cu modul în care spunem noi propriile povești sau poveștile altora. Important este cum le spuneți voi pe cele care vă aparțin.

Fiindcă, în esență, poveștile sunt într-un fel sinonime cu relațiile. Am văzut situații în care au înseninat ziua unui copil, s-au constituit în prețioase lecții de viață, au clădit încrederea și chiar i-au ajutat pe membrii unei familii să facă față pierderii cuiva drag. Atunci când am fost de părere că poveștile respective au avut asemenea efecte, le-am consemnat în scris. Dar suntem convinși că acele povești, la fel ca toate poveștile cu miez, prind rădăcini în acel spațiu al iubirii dintre cel care vorbește și cel care ascultă. Și li se dezvăluie în liniște, aproape tainic, celor dornici să plece urechea la ele. Acesta este ingredientul care vă va ajuta să deveniți cel mai bun povestitor pentru copilul vostru.

Silke, educatoare Waldorf, predă de peste treizeci de ani copiilor de grădiniță. În 1995 a cofondat Taos Waldorf School, iar în prezent conduce o grădiniță independentă, numită Taos Earth Children. Este cunoscută în orașul Taos pentru poveștile și pentru spectacolele ei cu marionete și oferă consultanță profesorilor și școlilor la nivel național. Joe a lucrat împreună cu Silke timp de doi ani la Taos Earth Children, iar în 2018 a înființat o școală independentă, cu clasele întâi și a doua, care colaborează strâns cu grădinița lui Silke. Joe scrie, de asemenea, în regim de colaborare pentru revista *Fatherly* și este inițiatorul campaniei #GreatDad, care îi celebrează pe cei mai buni tați din Statele Unite.

Pentru amândoi, poveștile constituie o parte importantă a vieții de zi cu zi. Prin intermediul lor îi învățăm pe cei mici. Cu ajutorul lor ne amuzăm. Cea mai mare parte a orelor de școală sau de grădiniță o petrecem în aer liber, educându-i pe copii în pădurile și canioanele din nordul statului New Mexico, poveștile noastre învățându-se de obicei în jurul plantelor și animalelor pe care le întâlnim acolo, al vacanței care urmează sau al unei activități pe care tocmai am făcut-o împreună cu copiii. Personajele noastre trec prin situații cu care s-au confruntat recent cei mici, incluzând aici subiecte dificile discutate în clasă și anumite probleme comportamentale. Iar la sfârșitul unei povești, nu rareori se întâmplă ca elevii să exclare: „Asta a fost cea mai grozavă poveste dintre toate!”

Într-adevăr, suntem povestitori pricepuți, dar mai importante sunt legătura emoțională și experiențele împărtășite cu copiii, precum și faptul că istorioarele noastre sunt construite pornind de la evenimente și obiecte pe care ei le recunosc.

Când abordăm poveștile din această perspectivă, obiectivul urmărit nu este acela de a construi cel mai captivant scenariu, ci de a țese povestioare simple, de zi cu zi, care să însemne ceva pentru cei mici și să consolideze relația de apropiere și de încredere dintre părinte (sau educator) și copil.

Există pe piață sute de cărți cu povești, inclusiv unele care oferă câteva îndrumări și informații generale despre arta de a povesti. Multe dintre ele sunt excelente, însă toate presupun în principal memorarea și redarea unor povești create de altcineva. Intenția noastră a fost alta. Cartea pe care o aveți acum în față nu este o culegere de povești. Este o metodă care vă permite să făuriți voi înșivă propriile povești.

Cartea pe care o aveți acum în față nu este o culegere de povești. Este o metodă care vă permite să făuriți voi înșivă propriile povești.

Tehnica este simplă, una pe care noi o folosim zilnic, cu un grad mare de varietate și de flexibilitate. În mare parte, ea derivă din cercetări științifice și din sfaturi ale experților. Dar singurul ingredient necesar este contactul emoțional cu copiii voștri – un lucru la care nimeni nu vă poate întrece.

Comparați această viziune cu ideea expusă de povestitoarea Marie Shedlock în introducerea la lucrarea ei clasică, *The Art of the Storyteller*: „Trebuie să sperăm că, într-o zi, poveștile le vor fi spuse copiilor la școală numai de experți care au alocat timp și o pregătire specială artei de a le spune.”

Shedlock a avut intenții bune, însă mesajul ei se află la polul opus față de al nostru. Noi suntem de părere că oricine poate fi un bun povestitor și că niciun expert nu poate înlocui atmosfera intimă a unei povești construite cu elemente din